

Posudek bakalářské práce

Jana Kurová: Vliv tvorby Jana Kubisze na identitu a kulturní povědomí tří generací Těšínského Slezska

Předložená bakalářská práce Jany Kurové je přepracováním původní práce nazvané „Obraz regionu v dílech spisovatelů Těšínského Slezska ve vybraných dílech Jana Kubisze“, která nebyla v minulém akademickém roce úspěšně obhájena. Původní zaměření práce především na analýzu a interpretaci děl Jana Kubisze ve vztahu k pojmu literárního regionu bylo po dohodě s vedoucí práce zastoupeno spíše aspektem sociologicko-kulturním, v jehož rámci měla být teoretická reflexe problematiky vlivu autorovy tvorby na kulturní povědomí a sebeidentifikaci obyvatel Těšínského Slezska spojena se zpracováním a analýzou výsledků průzkumu, který autorka na toto téma realizovala.

Odklon od literárněvědné problematiky práci bezesporu prospěl. Řada otázek, které se ukázaly jako problematické již v první verzi práce, však přetrvávala. Bakalářská práce by měla především prokázat studentovu schopnost samostatného formulování myšlenek i jeho schopnost adekvátně pracovat s primárními i sekundárními zdroji. Oba tyto aspekty se však i v přepracované verzi práce ukazují jako problematické.

Bakalářská práce Jany Kurové je vzhledem ke zvolenému tématu relativně vhodně rozdělena do pěti kapitol, jež mapují jednak historii regionu těšínského Slezska (Historicko-kulturní přehled), jednak se věnují vybraným pojmům, s nimiž autorka pracuje. Škoda jen, že nebyla věnována větší pozornost ucelenějšímu nastínění autorčina metodologického přístupu. Problematictější je však nevyrovnanost obou hlavních částí práce – tedy části teoretické a části analytické (viz dále).

Za přínos přepracované verze práce lze pokládat užší zaměření na otázky identity, resp. sebeidentifikace obyvatel těšínského Slezska a na možný vliv Kubiszovy tvorby na tyto otázky. Práce je relativně dobře ukotvena v autorčině teoretickém povědomí o základních pojmech, s nimiž pracuje, ne vždy se jí však daří aplikovat teoretické poznatky na konkrétní rozbor shromážděného materiálu (výjimkou by mohla být kupříkladu snaha postihnout roli školního či církevního prostředí v procesu, který autorka sleduje). Práce tak ve výsledku obsahuje jen minimum vlastních autorčinych postřehů, ne vždy jsou shromážděná fakta či anketní výpovědi respondentů dostatečně interpretovány. To vše přesto, že seznam použité literatury zahrnuje dostatečné množství relevantní literatury, s níž autorka povětšinou skutečně pracuje. I autorčiny „teorie“ o „Kubiszově DNA“ a „generačním kruhu“ jsou spíše pokusem naroubovat na výklad vlastní, jakkoli jistě invenční terminologii než zásadnější originální autorčinou koncepcí (na jejíž absenci vedoucí práce upozorňovala).

Přes řadu mých doporučení (a přes podrobnou diskusi nad nedostatky původní verze práce) musím bohužel konstatovat dva přetrvávající zásadní problémy autorčiny práce, jež se nám v průběhu společných konzultací nepodařilo plně odstranit:

1. Způsob práce s primárním i sekundárním materiálem

Bakalářská práce by měla prokázat schopnost autora/autorky samostatně formulovat a rozvíjet myšlenky, vhodně využívat dostupných zdrojů, adekvátně citovat použité zdroje i schopnost

sepsat text odborného charakteru. Jak již bylo naznačeno, není v předkládané bakalářské práci plně využít potenciál skrývajících se v materiálu shromážděném při autorčině terénním výzkumu.

Zásadní výtku však musí směřovat ke způsobu, jímž Jana Kurová využívá cizí zdroje. Práci lze vyčíst již nepřesnou aplikaci citačních úzů (přímých citací je v práci minimum, většina převzatých formulací je volně interpretována, jen lehce pozměněna či – v případě cizojazyčných zdrojů – volně přeložena z polštiny do češtiny; ostatně ani otázka, zda autorka cituje originální znění či ho překládá do češtiny, není ustálena – viz např. str. 19). Zčásti se tak stírá rozlišení mezi vlastními autorčinými formulacemi a případnými převzatými pasážemi. Podobná podezření ještě na řadě míst umocňuje nápadný rozdíl ve stylistické kvalitě různých částí textu. V kapitole „2.1 Region, regionalismus a regionální literatura“ autorka kupříkladu využívá jen drobně pozměněných formulací z textu Z. Hrbaty (Hrbata, Z.: Úvodem. In *Román a „genius loci“*. *Regionalismus jako pojetí světa v evropské a americké literatuře*, Pardubice 1993, s. 5–6), aniž by však jednoznačně rozlišovala, co je citací, co parafrází cizího textu a co případně vlastními autorčinými slovy:

„(...) Jedná se o otázku regionální literatury. Odpovědi na tuto otázku jsem dokázala částečně najít ve sborníku „Román a genius loci“ Zdeňka Hrbaty s podtitulem „Regionalismus jako pojetí světa v evropské a americké literatuře“. Hrbata se v tomto sborníku domnívá, že je zcela v pořádku, když zaměňujeme „regionální“ s pojetím „lokální“ a tak se přikláníme k topografickému vymezení a charakteru dané oblasti. V zásadě za regionální můžeme považovat téměř každé dílo, jelikož odněkud pochází a z pravidla se také odvozuje od nějakého místního významu. Taktéž bychom mohli říct, že regionem je téměř každý kraj, oblast, město. Obdobně tomuto tvrzení bude jakékoliv literární dílo „regionální“¹. Region neoznačuje pouze specifickou krajinnou oblast, zahrnuje v sobě význam části územního celku. Idea regionálního obsahuje také představu jedinečnosti vlastního středu, region se dostává do jakéhosi fenoménu jako je „periférie“. V případě regionu klademe důraz na zvýraznění životní, přírodní, společenské, etické, jazykové i kulturní osobitosti. Hrbata také uvádí, že musíme dbát na rozdíly mezi regionální a regionalistickou literaturou, aby nedocházelo k případné záměně termínu². Regionální tvorbou je myšleno takovou tvorbu, kde se střetáváme především s určitým vymezeným teritoriem, se kterým nás spojuje jeho výborná znalost, dokonce se tato tvorba v kraji uzavřela, aby mohla zdůraznit určitá specifika a hodnoty daného regionu³. Naopak v druhém případě, lze chápat regionalismus z pohledu poznávacího a tvůrčího.“

Připojme pro srovnání původní Hrbatův text:

„(...) V této obecné rovině je regionem prakticky každý kraj, každá oblast, každé město. A analogicky je i každé literární dílo svým způsobem „regionální“. Od této regionální literatury se pokusme odlišit literaturu regionalistickou. Zatímco v literatuře regionu jde v první řadě o místopisnou realitu, regionalismus v literatuře 20. století lze také chápat jako tvůrčí a axiologické pojetí. (...) Na přesné topografii tomuto regionalismu příliš nezáleží –

¹ Hrbata, Z.: *Román a „genius loci“*. *Regionalismus jako pojetí světa v evropské a americké literatuře*. Praha, 1994, s. 5.

² Tamtéž, s. 5.

³ Petřík, V.: *Región, regionálna a národná literatúra*. In: *Región v národnej kultúre*, Zborník prác z IX. konferencie o literárnom vzdelaní, Dolný Kubín- Nitra, 1988, s. 135.

region tu může být více či méně přesně určený a popsáný, protože základní přístup k němu je tvořivý a mýtotvorný. To nicméně nevyklučuje, že východiskem (většinou ovšem pouze východiskem) je dokonalá znalost konkrétního místa, jeho zvyklostí, jeho přírody atd.

(...) V těchto dílech [regionalistický román či regionalistické tendence v románech – pozn. MB] region neznamena jednoznačně „partikulární“, „místní“ nebo dokonce „původní“. Idea „regionálního“ tu mimo jiné zahrnuje představu jedinečnosti a plnosti, vlastního středu, případně i východiska jiné univerzálnosti, pokud uvažujeme v tradičních dichotomiích partikulární/univerzální nebo lokální/globální.“

Autorčina nepřesná a nejednoznačná práce s citacemi bohužel vyvolává pochybnosti o původnosti i jiných pasáží práce. (Její věta „V případě regionu klademe důraz na zvýraznění životní, přírodní, společenské, etické, jazykové i kulturní osobitosti“ je navíc částí formulace z ještě jiné práce,⁴ pouze v lehké úpravě přeloženou ze slovenského originálu – tentokrát zcela bez uvedení zdroje.) Důsledkem takto nejednoznačné práce s cizími texty jsou pak i možné pochybnosti týkající se autorčina osobního vkladu (převaha převzatých formulací a prostých popisných konstatování nad původní interpretací či analýzou). (Další problematická místa najdeme např. na str. 20 – tvrzení Jerzyho Smolicze –, str. 26 – reálná znalost práce Ch. N. Schulze? – či str. 23 – zdroje informací na téma Kubiszova života.)

2. Jazyková a stylistická kvalita textu

Ani v rámci jazykové korektury, kterou si Jana Kurová nechala zpracovat, nebyly odstraněny četné gramatické a stylistické chyby a nedostatky, což bohužel negativně ovlivňuje vyznění celé práce. V textu se vyskytuje i poměrně dost polonismů. Průvodním jevem je pak mimo jiné neschopnost držet odborného charakteru textu (např. formulace typu „Jakkoliv však reagujeme na okolní vněmy ani tak, region či zemi, ze které člověk pochází, nejde zapírat (...)“, str. 16, či [píseň Płyniesz Olzo – pozn. M. B.] „byla předávána z generace na generaci a povznášela polský národ do vyšších rovin“, s. 31). V práci najdeme řadu velmi obecných formulací a klišé (např. „Jeho [Kubiszova] častá účast v kulturně-společenských aktivitách, mu zajistila stálou pozici v povědomí lidí a udělal z něj člověka, na kterého je spoleh“, str. 29), které v kvalifikační práci tohoto druhu nemají mít své místo. Ani poznámkou č. 61 na str. 29 se autorka podobné výtce nevyhne...

Na závěr je třeba zopakovat, že je škoda, že autorka nedokázala více využít materiál, který shromáždila, respektive že nevěnovala větší pozornost analýze získaných dat/výpovědí. Například zajímavě podchycený fakt „anonymizace“ Kubiszovy tvorby („ztráta Kubiszovy DNA“, jak píše autorka) mezi střední generací obyvatel těšínského Slezska by si jistě zasloužil více prostoru.

Očekávám proto, že výše zmíněná problematická místa či nejasnosti bude autorka práce s to vysvětlit během obhajoby. Bez jejich vyjasnění by totiž nebylo možné práci úspěšně obhájit.

Prozatím proto navrhuji – s ohledem na autorčinu snahu uchopit zvolené téma jiným, nosnějším způsobem, než tomu bylo v první verzi práce – ohodnotit bakalářskou práci Jany

⁴ Kopál, Ján: *Región a regionalnosť v literatúre pre deti a mládež*. In *Región v národnej kultúre*, red. P. Liba, Dolný Kubín – Nitra 1988, s. 147

Kurové známkou „dobře“. Předpokladem její úspěšné obhajoby je však osvětlení všech výše uvedených problematických bodů.

Mgr. Michala Benešová